

УДК 811.161.2

**ДЕРЖАВНА МОВА ЯК ЧИННИК КОНСОЛІДАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ
(до річниці ухвалення Закону України «Про забезпечення функціонування
української мови як державної»)**

Данута Мазурик

*Національна комісія зі стандартів державної мови
ел. пошта: d.mazuryk@mova.gov.ua*

*Львівський національний університет імені Івана Франка
кафедра українського прикладного мовознавства
вул. Університетська, 1, кімн. 233, 79001 Львів, Україна
тел.: 032 239 43 55
ел. пошта: danuta.mazuryk@lnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-3300-7933>*

DOI:

На сучасному етапі актуальність теми є очевидною, оскільки посилення ролі державної мови обумовлене складними процесами збройної боротьби проти російського агресора, боротьби за незалежність Української держави. Мова – це не лише засіб спілкування, а й головний чинник консолідації нації, оскільки забезпечує єдність, вільний і культурний розвиток національної спільноти, стоїть на сторожі збереження національної ідентичності, духовного і ментального розвитку, а отже, виступає могутнім засобом зміцнення національної свідомості. У державотворчому процесі мова, поряд із внутрішніми об'єднувачими чинниками, виконує й зовнішню функцію, яка полягає у виокремленні держави з-поміж інших країн, в утвердженні нації і держави серед багатомовної спільноти. Формування української політичної нації вимагає розв'язання фундаментальних питань мовної сфери, щоби така нація ґрунтувалася на засадах української національної державності. коли Україна здобула незалежність, утвердження у суспільстві української мови як державної, як одного з основних націотворчих, державотворчих чинників, постає надзвичайно важливою й актуальною проблемою, а її вирішення має бути одним із пріоритетних завдань держави. Модернізація українського суспільства на національній системі ідеологічних координат немислима без державної мовної політики, пріоритетом якої має бути розвиток української мови як консолідуючої духовної сили українського суспільства. Українська мова повинна забезпечувати всі сфери життєдіяльності державного організму, нею мають послуговуватися інтелектуальні та політичні верстви України. Війна за суверенітет стала каталізатором потужної хвилі національного, політичного, культурного, цивілізаційного самовизначення для українського народу. Переважне функціонування державної мови в усіх сферах сучасного українського суспільства – необхідна умова збереження і зміцнення Української держави, утвердження української політичної нації.

Ключові слова: функції мови, державна мова, консолідаційна функція державної мови, рівень володіння державною мовою, мовна політика.

Постановка проблеми. Своє міркування про роль державної мови розпочну з алузії: «Спочатку було Слово...» Кожен із нас приходять до Слова, як і до Бога, у свій час і своїм шляхом. Так і кожен народ на шляху свого історичного поступу приходять до усвідомлення ролі й важливості свого національного Слова-Мови у свій час, у свій спосіб. Цей шлях не буває легким, бо історія народу – це й історія його мови. Яким би аксіоматичним не видавався цей вислів – кожному поколінню доводиться знову його підтверджувати.

В історії України й нашого народу шлях української мови завжди був особливо складним і майже ніколи не був рівномірним і поступальним. Сьогодні – складний, трагічний і звитяжний час, який зусиллями українського народу і Збройних Сил України водночас стає часом консолідації української нації з метою збереження

власної ідентичності та державної цілісності України. І знову одну із визначальних ролей у цьому процесі має українська мова.

Мова – явище суспільне. Вона виникла в суспільстві і формує суспільство, є однією з найважливіших його ознак і поза ним не існує. Скільки функцій виконує мова в суспільстві? Більшість дослідників сходяться на тому, що з двох десятків «основними функціями мови є комунікативна і мислетворча, які мають виразний соціальний характер» [5 : 20]. Обидві ці функції дуже тісно пов'язані між собою, а всі інші є похідними від них. Мову як соціокультурний феномен, її сутність, природу та форми творчої реалізації віддзеркалюють такі функції: *номінативна; когнітивна (пізнавальна); комунікативна; дескриптивна (описова); акумулятивна; мислетворча, мислеоформлювальна; культуроносна; інтеграційна; репрезентативна (представницька); інформаційна (референтна); ідентифікаційна; демонстративна, емоційна (емотивна); експресивна; естетична; персвазивна (переконувальна); апелювативна; метамовна, державотворча, націєтворча, націєзахисна, консолідаційна*. «Комунікація постає одним з базових механізмів і невід'ємною складовою соціокультурного процесу, забезпечуючи можливість формування соціальних зв'язків, керування спільною життєдіяльністю людей і регулювання її окремих сфер, нагромадження досвіду й передавання його наступним поколінням» [1 : 14].

Сучасне суспільство надзвичайно залежне від комунікації. У переломні моменти історії на перший план виходять ті ідеї, які визначають самоусвідомлення особи як члена національної спільноти та самоусвідомлення спільноти як об'єднання осіб на основі однакових цінностей. У час повномасштабної агресії з боку РФ, у час цивілізаційної боротьби з експансією «руського міра» українці як ніколи усвідомлюють і відчувають необхідність подолання спричинених «багатовіковою асиміляційною політикою колонізаторів та окупантів деформацій національного мовно-культурного і мовно-інформаційного простору» [7].

Про роль мови у суспільстві завжди говорять чимало. Тільки перелік наукових праць, підручників, публіцистичних виступів, статей, законів та нормативно-правових актів, які у будь-який спосіб торкалися питання взаємодії мови і суспільства, сягнув би сотень сторінок. «Кожна мова – це цілісна картина світу і водночас образ творця цієї картини» [8 : 35.]. Мова визначає свідомість людини, її вчинки, її позиціонування себе як особистості, як частини національної спільноти. Про це переконливо писали такі видатні вчені, як В. Гумбольдт і О. Потебня, у ХХ столітті – Е. Сепір і Т. Ворф, Р. Барт і вся школа структуралістів-семіотиків. Казали ж у Давньому Римі: «Чия мова, того й влада; чия влада, того й мова».

Мета статті – окреслення передумов і форм реалізації мовної політики, за яких державна мова може сприяти консолідації сучасного українського суспільства в ситуації протистояння широкомасштабній збройній агресії.

Виклад основного матеріалу. 25 квітня 2019 року Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (далі – Закон). На час ухвалення Закону українська мова навіть в умовах державної незалежності та маючи статус єдиної державної, аж ніяк не посідала тих позицій, що з цього статусу випливають, не охоплювала в повному обсязі всіх тих сфер використання, які мала б охоплювати державна мова, і не виконувала повною мірою належних їй – відповідно до міжнародних стандартів – функцій. [8 : 36.].

Гострота ситуації, яка склалася з українською мовою на той час у нашій державі зумовлювалася й тим, що випускники середніх навчальних закладів, за незначними винятками, маючи в агестатах добрі й відмінні оцінки з цього предмету, належних знань з україн-

ської мови не мали. Варто відзначити особливо низький рівень культури усного й писемного мовлення випускників середніх навчальних закладів, що зумовлено недостатньою увагою до такої важливої роботи в навчанні української мови як мовозастосування. Знання правил не гарантує набуття комунікативних умінь і навичок, не зумовлює успішної комунікації, а лише дає можливість наповнити комунікативний акт правильними формами і конструкціями. Вища школа не могла заповнити цих лагун українським фазовим змістом, а зі скороченням часу на викладання української мови за професійним спрямуванням і взагалі рівень мовленнєвих компетенцій, набутих у школі, залишався незмінним уже й для фахівця. Закон мав на меті реально, а не деклараційно змінити ситуацію в Україні.

Масштабна зовнішня збройна агресія з боку РФ та викликані нею нові суспільні умови виступили як прискорювачі мовних внутрішньо зумовлених процесів.

Знову увагу привернули проблеми національної ідентичності, національної державності, національного буття та його перспектив, зрештою питання самого існування Української держави. Державність мови насамперед означає, що мова покликана *консолідувати* і зміцнювати політичну націю. Усі екзистенційні проблеми щільно пов'язані зі статусом, функціонуванням і розвитком національної мови та мовної ситуації в Україні, яку не можна відкласти на потім, до Перемоги, до кращого часу. Під завивання сирен повітряної тривоги та під звуки вибухів багато українців усвідомило, що «мова має значення», що мова – це Держава. Реальна небезпека для України гостро постала з початком повномасштабного вторгнення. Глибинна, а для багатьох співгромадян раптова трансформація ціннісних орієнтирів кардинально змінила людські уявлення про пріоритети. Разом із заходами для самозбереження та безпеки рідних на перший план виступив чинник збереження національної держави. Соціально-матеріальний чинник зрівнявся із чинниками соціокультурним та психосоціальним. Відбулися складні ментальні зміни, зумовлені усвідомленням української ціннісної консолідаційної парадигми. Перед суспільством постало питання творення власної системи цінностей, яка б зуміла консолідувати український соціум задля його збереження та розвитку. Державна мова – одна із важливих ланок цієї парадигми, і цей статус означає що мова покликана *консолідувати* і зміцнити політичну націю.

Одним із чинників цих змін є діяльність Національної комісії зі стандартів державної мови – інституції виконавчої влади, основним завданням якої відповідно до вимог Закону є «**збереження та розвиток державної мови** через встановлення стандартів державної мови і методів **перевіряння** рівня володіння державною мовою, необхідного для набуття громадянства чи зайняття визначених законами посад» [7]. Основна місія Комісії закладена в її назві – «стандарти державної мови». Слово «стандарт» поширене в мові, але викликає дуже різні асоціації в людей, які його чують, а ті, хто це слово вживає, вкладають у нього різний зміст: це і «загальноприйнятий взірць», це і «типова форма», це й «еталон», це і «загальновизнані принципи діяльності», це і «норма, правило»... Очевидно, саме це вплинуло на той образ Комісії, який через низку причин сформувався в наших співгромадян: «Комісія» – це «установа, що володіє правом на істину в останній інстанції», яка має сказати, як треба; вказати, як можна; заставити тих, хто не хоче; або «Комісія» – це «установа, яка вимагає від громадян певних дій чи документів у сфері застосування державної мови». Обидві позиції вповні не відображають ні причин формування Комісії, ні суті її діяльності, ні покладеної на неї місії.

Збереження та розвиток державної мови через встановлення стандартів державної

мови – тривалий процес. Така діяльність не може бути розпочата й завершена, вона як час має тривати постійно. Комісія зараз розробляє пакет документів про процедуру на-працювання та затвердження стандартів державної мови. Основними суб'єктами в на-працюванні стандартів будуть робочі групи фахівців, які працюватимуть над визначенням стандартом (чи то в галузі термінології, чи то в сфері правопису, чи то в царині відтво-рення іншомовних назв українською мовою), а Комісія після отримання пропозицій та висновків щодо проекту певного стандарту від Інституту української мови Національної академії наук України, від інших наукових та освітніх установ та після дотримання всіх процедурних моментів затвердить стандарт і своїм рішенням зробить його обов'язковим до застосування на всій території України й в усіх текстах, написаних українською мовою. За відсутності законодавчо закріпленого визначення поняття «стандарт державної мови» Комісія застосовує дискреційні повноваження в межах Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» і визначає стандарт державної мови як *комплекс мовних норм і правил, що регламентують функціонування державної мови в усіх сферах офіційного застосування*. Таке визначення впливає із трактування стандартнос-ті як однієї із рис літературної мови в усіх академічних джерелах: українському право-писі, граматиках, підручниках, посібниках, словниках, та, опосередковано, в документах Комісії, що визначають її діяльність, зокрема у Вимогах до рівнів володіння державною мовою. Мовна норма – це «сукупність мовних засобів, що відповідають системі мови й сприймаються її носіями як зразок суспільного спілкування у певний період розвитку мови і суспільства» [9]. Мовні норми і правила підлягають виконанню в усній і писемній формах функціонування мови незалежно від бажання чи приватних уподобань мовців. На зафіксованих у словниках, підручниках, граматиках мовних нормах і правилах базується застосування принципу «правильно/неправильно» у системах набуття освіти, контролю за її якістю та оцінювання навчальних результатів.

Визначення рівня володіння державною мовою для осіб, які зобов'язані володіти державною мовою та застосовувати її під час виконання службових обов'язків, – це не примха, не забаганка, не намір ускладнити кому-небудь шлях до омріяної посади чи зава-дити кар'єрному зростанню. Це вимога Української держави до осіб, які мають повнова-ження й обов'язок говорити від її імені на всіх щаблях влади – від центральних органів до органів місцевого самоврядування, а також в інших публічних сферах суспільного життя. Держава – це народ, який є носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні, тому саме український народ вимагає від посадовців володіти державною мовою й застосову-вати її під час виконання службових обов'язків. Український народ й Українська держава мають бути певні, що державна політика, державне управління і державна безпека пере-бувають у руках тих, хто вільно володіє державною мовою, а отже, точно й правильно транслює ідеї і сприймає їх. Ця вимога є дієвим і корисним засобом реального підвищення авторитету мови і створення таких умов, за яких українською мовою говорити було б про-сто необхідно, а знати її – корисно для кар'єри, інформаційного обміну, праці, безпеки.

Визначення рівня володіння державною мовою для осіб, які мають намір набутти громадянство України, – вимога Української держави до осіб, які повинні засвідчити свою здатність сприймати й розуміти права та виконувати обов'язки, що виникають внаслідок набуття статусу громадянина України. Нові члени спільноти мають мати можливість уві-йти в українське соціокультурне середовище саме через знання й застосування державної мови, яка відповідно до частини 8 статті 1 Закону є мовою «міжетнічного спілкування, є гарантією захисту прав людини для кожного українського громадянина незалежно від

його етнічного походження, а також є фактором єдності і національної безпеки України).

Дослідники визнають, що «одним із незаперечних концептів сучасного науково-теоретичного дискурсу є визнання наявності у переважній більшості суспільного соціуму консолідуючої ціннісної парадигми не лише як детермінанти громадянської ідентичності, а й як важливого, основоположного чинника соціального буття, соціальної взаємодії, суспільних реформ, запоруки стабільного й успішного розвитку суспільства [4 : 7].

Останні дані соціологічних опитувань показують, що, наприклад, найбільший приріст частки українськомовного населення спостерігається у південному регіоні (+23%) та у Києві (+23%), а також у східному (+19%) регіоні України. Більше третини опитаних киян (33%) перейшли на українську мову після російського військового вторгнення в Україну (за результатами опитування в застосунку «Київ Цифровий»). Українську мову назвали рідною 86% опитаних киян. Під час навчання 81% респондентів спілкуються лише українською. Під час роботи третина опитаних спілкується одночасно українською та іншою мовами (30%), а 60% – повністю українською. Звичайно, такі дані не абсолютні, але хочемо бути певними, що в середовищі державної служби 100% спілкуються під час роботи державною мовою, принаймні серед тих, хто пройшов процедуру визначення рівня володіння державною мовою через відповідні іспити, запроваджені Комісією від 16 липня 2021 року.

Мова – це можливість і відповідальність. Єдиним достовірним і максимально точним засобом визначення рівня володіння мовою є спеціальний іспит. Особливий акцент на «спеціальний», бо це НЕ іспит, який перевіряє ступінь засвоєння певного обсягу навчального матеріалу. Це іспит, який дає можливість показати уміння і навички у застосуванні української мови як державної, як засобу міжетнічного спілкування. Це іспит, який має на меті виявити комунікативну компетентність особи, її словниковий діапазон, ступінь вправності у застосуванні мовних форм, а також обізнаність зі стратегіями ведення усного та письмового офіційного спілкування. Здатність вільно комунікувати передбачає і соціокультурну компетентність, відображає здатність особи комплексно застосовувати широкий діапазон різноманітних вербальних і невербальних засобів спілкування в конкретних ситуаціях. Тому й завдання іспиту сформульовані так, щоб зацентрувати саме на застосуванні мови, а не на знанні сукупності певних правил: на зразок, «Позначте слово, яке можна поєднати за змістом зі словом...», «Позначте речення, у якому правильно вжито всі слова та форми», «Позначте речення, у якому порушено точність висловлювання», «Позначте доречні в офіційному мовленні формули вибачення, прохання, вдячності, зауваження, сумніву, пропозиції, співчуття, відмови тощо...», «Позначте речення, яке правильно передає зміст прямої мови» тощо.

Якщо особа, яка зобов'язана володіти державною мовою та застосовувати її під час виконання службових обов'язків, отримує за умови успішного виконання понад 70% завдань іспиту Сертифікат про вільне володіння державною мовою (першого або другого ступеня), це свідчить про те, що вона може ефективно і майстерно застосовувати державну мову. Чи зобов'язує сертифікат цю особу це робити? Питання риторичне... Бо говорити про те, наскільки повно, послідовно й систематично певні посадовці застосовують державну мову під час виконання службових обов'язків, можуть і повинні інші інституції, які уповноважені здійснювати моніторинг, перевірку й аналіз виконання норм Закону.

Від часу запровадження 16 липня 2021 року іспитів на визначення рівня володіння державною мовою їх склали понад 170 тисяч громадян України та майже 2 тисячі іноземних громадян та осіб без осіб без громадянства. 86 % від загальної

кількості осіб, що склали іспит з метою підтвердити рівень володіння державною мовою для застосування її під час виконання службових обов'язків, засвідчили вільне володіння українською мовою першого (63%) або другого ступеня (23%).

Збройна агресія проти незалежної та суверенної Української держави не зламила сили духу українського народу і українських посадовців. Уже 27 квітня 2022 року Комісія спільно із мережею уповноважених установ відновили іспитовий процес. На сьогодні іспити на рівень володіння державною мовою можна скласти в іспитових аудиторіях, роботу яких забезпечує 58 уповноважених установ у 20 регіонах України. У час дії воєнного стану оперативну перевірку й достовірне оцінювання виконаних учасниками іспитів завдань виконують 173 екзаменатори, а роботу іспитових аудиторій забезпечують 135 інструкторів. Для того, щоб розширити діапазон можливостей претендента якомога повніше відобразити свої вміння й навички у застосуванні української мови як державної, Комісія постійно працює над удосконаленням форми іспитів, іспитових завдань, умов проведення іспитів.

Висновки і перспективи подальших досліджень. На жаль, лише загроза втрати державності застала українців усвідомити роль державної української мови як сильного нематеріального бар'єра на шляху загарбників. Повага до атрибутів держави: герба, прапора, гімна, державної мови – свідчить про ступінь громадянської консолідації. Держава повинна захищати себе від деструктивного, роз'єднувального впливу будь-якої чужої мови. Серед першочергових завдань Комісії – оновлення нормативних документів, які регулюють порядок проведення іспитів на рівень володіння державною мовою, перевірку рівня володіння державною мовою, єдиних вимог до процедури проведення іспитів та критеріїв оцінювання, функціонування та наповнення Банку завдань; розширення функціоналу іспитової системи; участь у напрацюванні проекту Порядку проведення комплексного іспиту для набуття громадянства (з основ Конституції України, історії України, державної мови); доопрацювання й затвердження державного стандарту з української мови як іноземної.

Сучасні суспільно-політичні та соціокультурні процеси в Україні зумовлюють потребу докладання зусиль для консолідації українського суспільства та формування громадянської ідентичності, що з одного боку, є закономірним етапом поступу, а з іншого, природною реакцією на російську агресію. Відомий український мовознавець Юрій Шевельов колись емоційно порівняв життєздатність української мови з «лінгвістичним чудом», маючи на увазі численні заборони та утиски, через які вона пройшла. Та погодимося із твердженням сучасної мовознавиці та політика Ірини Фаріон, яка вбачає в самому факті існування української мови не диво, а «демонстрування творчої функції мови, тобто *націєтворчої*, тієї, що є постійним імпульсом-спалахом на щоразу новій межі національної смерті українців» [10 : 42].

Список використаної літератури

1. Бацевич Ф. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. Київ : Академія, 2004. 342 с.
2. Білецький В., Радчук В. Мова як чинник консолідації сучасного українського суспільства у націю. *Схід*. 1997. № 5 (12). С. 57–63. Електронний ресурс : <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/823f8193-57f0-4430-9b02-d5dca4357d36/content>
3. Іванишин В. Мова і нація : тези про місце і роль мови в національному відродженні України. Вид. 4-те, допов. Дрогобич : Відродження, 1994. 217, [1] с.
4. Ієрархія цінностей населення Сходу та Півдня України: етнополітичний аспект в

умовах російської агресії : монографія. В. А. Войналович [та ін.]; Національна академія наук України, Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса. Київ: ППіЕнД ім. І. Ф. Кураса, 2021. 344 с.

5. Кочерган М. Вступ до мовознавства : **підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів**. Київ : Видавничий центр «Академія», 2001. 368 с.

6. Поліщук Ю. Суспільна консолідація як важливий фактор цивілізаційного вибору України. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2018. Вип. 2. С. 120–133.

7. Про забезпечення функціонування української мови як державної : Закон України станом на 25 квітня 2023 р. Верховна Рада України. Київ : Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019. № 21. С. 81 (Закон України). Електронний ресурс : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>

8. Радевич-Винницький Я. Соціолінгвістика і лінгвонаціологія: український варіант взаємодії. *Мова і суспільство*. 2012. Вип. 3. С. 31–37. Електронний ресурс : http://nbuv.gov.ua/UJRN/mis_2012_3_7.

9. Українська мова : енциклопедія : НАН України, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні, Ін-т укр. мови; редкол.: В. М. Русанівський [та ін.]. Вид. 2-ге, випр. і допов. Київ : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2000. 752 с.

10. Фаріон І. Мова як духовно-національний феномен. *Мовні конфлікти й гармонізація суспільства* : Матеріали наукової конференції, 28–29 травня 2001 року / За ред. Володимира Куєвди, Лариси Масенко, Віталія Радчука. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2002. С. 36–42.

References

1. Batsevych F. *Osnovy komunikativnoi linhvistyky* : pidruchnyk. Kyiv : Akademiia, 2004. 342 s.
2. Biletskiy V., Radchuk V. *Mova yak chynnyk konsolidatsii suchasnoho ukrainskoho suspilstva u natsiui*. Skhid. 1997. № 5 (12). S. 57–63. Elektronnyi resurs : <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/823f8193-57f0-4430-9b02-d5dca4357d36/content>

3. Ivanyshyn V. *Mova i natsiia : tezy pro mistse i rol movy v natsionalnomu vidrodzhenni Ukrainy*. Vyd. 4-te, dopov. Drohobych : Vidrodzhennia, 1994. 217, [1] c.

4. Hierarkhiia tsinnostei naselennia Skhodu ta Pivdnia Ukrainy: etnopolitychnyi aspekt v umovakh rosiiskoi ahresii : monohrafiia. V. A. Voinalovych [ta in.]; Natsionalna akademiia nauk Ukrainy, Instytut politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I. F. Kurasa. Kyiv : IPiEnD im. I. F. Kurasa, 2021. 344 c.

5. Polishchuk Y. *Sotsiokulturni transformatsii v suchasni Ukraini yak ob'iekt doslidzhennia vitchyznianykh naukovtsiv. Naukovi zapysky Instytutu politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy*. 2016 Vyp. 2. S. 4–26.

6. Polishchuk Y. *Suspilna konsolidatsiia yak vazhlyvyi faktor tsyvilizatsiinoho vyboru Ukrainy. Naukovi zapysky Instytutu politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. IF Kurasa NAN Ukrainy*. 2018. Vyp. 2. S. 120–133.

7. Pro zabezpechennia funktsionuvannia ukrainskoi movy yak derzhavnoi: Zakon Ukrainy stanom na 25 kvitnia 2023 r. Verkhovna Rada Ukrainy. Kyiv : Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), 2019. № 21. S. 81 (Zakon Ukrainy). Elektronnyi resurs : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>

8. Radevych-Vynnytskiy Y. *Sotsiolinhvistyka i linhvonatsiologiia: ukrainskyi variant vzaiemodii. Mova i suspilstvo*. 2012. Vyp. 3. S. 31–37. Elektronnyi resurs : http://nbuv.gov.ua/UJRN/mis_2012_3_7.

9. *Ukrainska mova : entsyklopediia* : NAN Ukrainy, In-t movoznav. im. O. O. Potebni, In-t ukr. movy; redkol.: V. M. Rusanivskiy [ta in.]. Vyd. 2-he, vypr. i dopov. Kyiv: Vyd-vo «Ukrainska entsyklopediia» im. M. P. Bazhana, 2000. 752 s.

10. Farion, Iryna. *Mova yak dukhovno-natsionalnyi fenomen. Movni konflikty y harmonizatsiia suspilstva* : Materialy naukovoi konferentsii, 28–29 travnia 2001 roku. / Za red. Volodymyra Kuievdy, Larisy Masenko, Vitaliia Radchuka. Kyiv: Vydavnycho-polihrafichnyi tsentr «Kyivskiy universytet», 2002. С. 36–42.

**STATE LANGUAGE AS A FACTOR OF CONSOLIDATION OF THE
UKRAINIAN NATION**
**(to the anniversary of the adoption of the Law of Ukraine «On Ensuring the
Functioning Ukrainian as the state language»)**

Danuta Mazuryk

*National Commission on State Language Standards
e-mail: d.mazuryk@mova.gov.ua*

*Ivan Franko National University of Lviv
The Applied Linguistic department
1 University St., room 233, 79602, Lviv, Ukraine
phone: 032 239 43 55
e-mail: danuta.mazuryk@lnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-3300-7933>*

At the current stage, the relevance of the topic is obvious, since the strengthening of the role of the state language is due to the complex processes of the armed struggle against the Russian aggressor, the struggle for the independence of the Ukrainian state. Language is not only a means of communication, but also the main factor of nation consolidation, as it ensures the unity, free and cultural development of the national community, stands guard over the preservation of national identity, spiritual and mental development, and therefore acts as a powerful means of strengthening national consciousness. In the state-building process, language, along with internal unifying factors, also performs an external function, which consists in distinguishing the state from other countries, in establishing the nation and the state among the multilingual community. The formation of the Ukrainian political nation requires solving the fundamental issues of the linguistic sphere, so that such a nation is based on the principles of Ukrainian national statehood. When Ukraine gained independence, the establishment of the Ukrainian language in society as the state language, as one of the main nation-building and state-building factors, became an extremely important and urgent problem, and its solution should be one of the priority tasks of the state. The modernization of Ukrainian society based on the national system of ideological coordinates is unthinkable without a state language policy, the priority of which should be the development of the Ukrainian language as a consolidating spiritual force of Ukrainian society. The Ukrainian language should provide all spheres of vital activities of the state body, it should be used by the intellectual and political strata of Ukraine. The war for sovereignty became a catalyst for a powerful wave of national, political, cultural, and civilizational self-determination for the Ukrainian people. Predominant functioning of the state language in all areas of modern Ukrainian society is a necessary condition for the preservation and strengthening of the Ukrainian state, the establishment of the Ukrainian political nation.

Key words: language functions, state language, consolidation function of the state language, level of mastery of the state language, language policy.

Стаття надійшла до редакції 06.05.2023

доопрацьована 10.05.2023

прийнята до друку 14.05.2023